

категорії злочинів найбільш характерними слідчими (розшуковими) діями є: огляд місця події, огляд предметів К., допит підозрюваного і свідків, одночасний допит раніше допитаних осіб, обшук, освідування, пред'явлення для впізнання, а також призначення необхідних судових експертиз. Судові експертизи у процесі розслідування К. призначаються в різному поєднанні залежно від особливостей предмета посягання, способів учинення і приховування злочину. Найчастіше проводяться такі судові експертизи: судово-товарознавча, судово-мистецтвознавча, судово-хімічна, криміналістичні експертизи (технічна експертиза документів, почеркознавча, дактилоскопічна, трасологічна) та ін.

Лит.: Богданович А. А., Гармаев Ю. П., Диканова Т. А. Расследование контрабанды. М., 1999; Шевчук В. М. Методика розслідування контрабанди: проблеми теорії та практики. Х., 2003; Харатишвили А. Г. Выявление и расследование контрабанды наркотиков на первоначальном этапе. М., 2009; Полях А. М. Криміналістична характеристика та основи розслідування контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів / за ред. В. Ю. Шепітька. Х., 2010.

В. М. Шевчук.

КОНТРАБАНДА БЕЗГÓСПНА – різновид контрабанди, який має місце при виявленні предметів контрабанди та розслідуванні у ситуаціях, коли не встановлено власника контрабанди. Для таких ситуацій є характерним високий ступінь інформаційної невизначеності, відсутність даних про особу, а коло ін. джерел для розшуку злочинця вкрай

обмежене. У таких ситуаціях дана інформація вноситься до ЄРДР і розпочинається кримінальне провадження про контрабанду за фактом її виявлення. Головними завданнями в наявній ситуації є встановлення особи злочинця, її розшук, затримання й викриття. Діяльність органів досудового розслідування спрямована на виявлення й систематизацію максимальної кількості доказової й орієнтовної інформації, що характеризує особу, яка вчинила контрабанду, і злочинний характер події. Особливо важливого значення набуває використання даних, що містяться у криміналістичній характеристиці контрабанди: а) про предмет посягання, його індивідуальні особливості, кількісно-якісні характеристики, які можуть вказувати на вікові, фахові та ін. особливості злочинців; б) про спосіб учинення контрабанди та приховування слідів злочину, що звужує коло осіб, серед яких необхідно шукати злочинця; в) про залишені сліди на місці злочину, що можуть характеризувати стать, вік, психологічні риси, фізичну силу злочинця, його фахові навички та вміння, чисельність осіб, які брали участь у вчиненні контрабанди; г) про типові риси особи контрабандиста.

Успіх розслідування К. б. значною мірою залежить від таких чинників, як: а) висококваліфіковане проведення огляду місця події, включаючи огляд предметів контрабанди та місць їх приховування; б) допит свідків-очевидців, а за їх відсутності дії органів досудового розслідування та співробітників оперативних підрозділів мають бути спрямовані на їх виявлення; в) залучення спеціалістів кінологічної служби орга-

нів доходів і зборів або прикордонників, оскільки шляхом проведення вибірки «за гарячими слідами» за допомогою спеціально тренованого службово-розшукового собаки можна встановити контрабандиста за запаховими слідами; г) перевірка результатів оглядів та допитів за криміналістичним обліком (дактилоскопічним, за способом учинення злочину, за ознаками зовнішності тощо); г) вивчення матеріалів архівних кримінальних проваджень даної категорії (розкритих і нерозкритих) шляхом порівняльного аналізу способів учинення контрабанди (розслідуваного і вказаного в архівному провадженні); д) взаємодія органів доходів та зборів, митних, Державної прикордонної служби, підрозділів СБУ та МВС.

Слідчі (розшукові) дії та НСРД включають: 1) огляд місця події, а також огляд предмета контрабанди та місць його приховування; 2) використання службово-розшукового собаки; 3) виявлення можливих свідків та їх допит; 4) призначення за результатами огляду криміналістичних експертиз; 5) складання (або поставлення завдання про складання) композиційного портрета особи, яка вчинила контрабанду (якщо злочинця хтось бачив); 6) перевірка за криміналістичними обліками (дактилоскопічним, за способом учинення, за ознаками зовнішності); 7) поставлення завдання про встановлення особи, яка вчинила контрабанду, оперативним шляхом та ін. при виявленні К. б. У ситуаціях, коли К. б. виявлена прикордонниками при здійсненні прикордонного контролю без участі працівників органів доходів та зборів, необхідно: а) прикордонному наряду забезпечити охоро-

ну місця події, зберегти недоторканні всі предмети до прибуття на місце події слідчого або уповноваженої особи; б) негайно після виявлення контрабанди викликати на місце події слідчого, для чого повідомити старшого чергової зміни митного поста; в) із метою збереження слідів або відбитків пальців рук на предметах контрабанди або їх упаковках не доторкатися руками, не допускати ін. контактів із зовнішнім середовищем, що може знищити такі сліди; г) установити й зафіксувати всіх осіб, які знаходяться на місці події, з метою подальшого використання їх даних при проведенні НСРД, досудового розслідування, забезпечивши їх перебування на місці події до прибуття слідчого або уповноваженої особи; г) здійснювати за дорученням слідчого ін. дії зі збереження обставин учинення злочину й виявлення осіб, причетних до переміщення контрабанди.

Під час розслідування К. б. при висуненні слідчих версій необхідно враховувати способи вчинення і приховування контрабанди, місце, характер слідів, час, індивідуальні особливості предмета посягання. Потрібно використовувати дані, що містяться в криміналістичній характеристиці контрабанди, оскільки спосіб учинення певного злочину часто вказує на особу злочинця. Так, вчинення контрабанди з використанням місць приховування, доступних переважно особам обслуговуючого персоналу поїздів (провідникам, машиністам), дає можливість звзвати коло осіб, можливо, причетних до злочину. З урахуванням вихідних даних, обставин можуть бути висунуті такі слідчі версії щодо кола осіб, серед яких може пере-

бувати особою, яка вчинила контрабанду: 1) особа належить до обслуговуючого персоналу даного ТЗ (провідники, машиністи, капітани суден, пілоти чи бортпровідниці літака та ін.); 2) особа є неповнолітньою; 3) вчинення контрабанди в такий спосіб характерне переважно для жінок; 4) особа перебуває серед пасажирів купе, вагона, автобуса тощо; 5) особа мешкає у прикордонному районі; 6) контрабанда вчинена особою, яка має відомості про особливості ТЗ, використовуваного для приховування предмета посягання; 7) контрабанда вчинена однією особою або групою осіб. Див.: *Контрабанда. Контрабанда вогнепальної зброї та боєприпасів. Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів. Контрабанда фальсифікованих лікарських засобів.*

Лит.: Богданович А. А., Гармаев Ю. П., Диканова Т. А. Расследование контрабанды. М., 1999; Шевчук В. М. Методика розслідування контрабанди: проблеми теорії та практики. Х., 2003; Харатишвили А. Г. Выявление и расследование контрабанды наркотиков на первоначальном этапе. М., 2009; Полях А. М. Криміналістична характеристика та основи розслідування контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів / за ред. В. Ю. Шепітька. Х., 2010.

В. М. Шевчук.

КОНТРАБАНДА ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ТА БОЄПРИПАСІВ – різновид контрабанди, який полягає у переміщенні через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю вогнепальної зброї та боєприпасів

(ст. 201 КК України). Розслідування К. в. з. та б. має свою специфіку. Основною формуювання та реалізації методики розслідування таких злочинів є криміналістична характеристика цього різновиду контрабанди, структурними елементами якої виступають: а) предмет злочинного посягання; б) спосіб учинення злочину; в) типові сліди; г) обстановка вчинення злочину; г) особа злочинця.

Предметом злочинного посягання К. в. з. та б. найчастіше виступають пістолети, револьвери іноземного й вітчизняного виробництва, автомати Калашникова всіх моделей, автомати-кулемети іноземного виробництва, гвинтівки, патрони до них, ручні гранати, ВП та ін. Вогнепальна зброя, боєприпаси за своєю фізичною природою і конструктивною основою виготовлені із міцних металевих матеріалів, мають значну вагу, певний розмір, характерну конфігурацію, це зумовлює їх пошук і виявлення на лініях контролю ручної поклажі, багажу пасажирів за допомогою доглядової рентгенівської техніки. Виявлення цим шляхом ВП можливе за наявності їх складових частин – часового механізму, джерела струму, специфічного виду детонаторів, тонких з'єднувальних дротів, а також жовтогогарячого забарвлення як характерної ознаки органічних речовин. Під час пошуку зброї та боєприпасів необхідно звертати увагу на: коробки, футляри, різні пакунки; скляний і фарфоровий посуд (банки, пляшки); пластмасові термоси; м'які дитячі й пластмасові іграшки; музичні інструменти; продукти харчування та кондитерські вироби; сипкі продукти (крупя, цукор); коробки й пакети

УДК 340(477)(031)
ББК 67(4УКР)я2
В27

Редакційна колегія 20-го тому:

В. Ю. Шепітько (голова),
В. А. Журавель (заступник голови),
В. О. Коновалова, В. В. Тіщенко,
В. М. Шевчук, Б. В. Щур

В27 Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. — Харків : Право, 2016. — .
ISBN 978-966-937-048-8

Т. 20 : Криміналістика, судова експертиза, юридична психологія / редкол.: В. Ю. Шепітько (голова) та ін. ; Нац. акад. прав. наук України ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. — 2018. — 952 с. : іл.

ISBN 978-966-937-250-5

Видання є систематизованим зведенням про поняття, категорії, теорії та вчення криміналістики, судової експертизи та юридичної психології, їх окремі засоби, прийоми, методи та рекомендації. Розглядається теоретико-методологічне підґрунтя наукових концепцій та практика реалізації криміналістичних, психологічних та експертних методів, методик і технологій. Наводяться відомості про наукові та інші видання з криміналістики, судової експертизи та юридичної психології. Надаються довідкові дані про відомих українських та зарубіжних учених.

Розраховане на науковців, викладачів, аспірантів, студентів вищих навчальних закладів, співробітників органів кримінальної юстиції, судових експертів, судових психологів, а також усіх, хто цікавиться проблемами криміналістики, судової експертизи та юридичної психології.

УДК 340(477)(031)
ББК 67(4УКР)я2

ISBN 978-966-937-250-5 (т. 20)
ISBN 978-966-937-048-8

© Національна академія правових наук України, 2018
© Інститут держави і права імені В. М. Корецького
НАН України, 2018
© Національний юридичний університет імені Яро-
слава Мудрого, 2018
© Видавництво «Право», 2018